

Рівненський державний гуманітарний університет

Інститут психології і педагогіки

Психолого-природничий факультет

Кафедра загальної психології та психодіагностики

Назва дисципліни	Психологія інтернет-залежності
Викладачі	Камінська Ольга Володимирівна
Профайл викладачів, сторінка дисципліни в CMS	https://psuhologia.in.ua
E-mail:	Kaminolga1@gmail.com
Консультації	<i>Очні консультації: 2 год. на тиждень (понеділок з 10:00 до 12:00) Онлайн-консультації: п'ятниця з 13:00 до 15:00</i>

1. Анотація до дисципліни

Цей курс спрямований на формування уявлень про феномен психологічної залежності; інтернет-залежність як вид нехімічних адикцій; Види, діагностичні критерії та детермінанти інтернет-залежності; методи профілактики та корекції інтернет-залежності.

Тематика, зміст програми орієнтовані на оволодіння знаннями, уміннями та навичками, що є необхідними для ефективного виконання психологом своїх професійних функцій. Процес підготовки у вищому навчальному закладі магістрів передбачає опанування професійними знаннями та навичками, які б сприяли формуванню в фахівців ґрунтовних знань та вмій, що адекватні кваліфікаційним вимогам, які висуваються до них. Значення дисципліни «Психологія інтернет-залежності» у вищій школі в нинішніх умовах набуває все більшої ваги, оскільки важливо розкрити зміст наукових категорій, понять, володіти методами діагностики та корекції психологічної залежності.

Робоча програма із дисципліни «Психологія інтернет-залежності» складена відповідно до її місця та значення за структурнологічною схемою та охоплює декілька змістовних модулів.

Місце у структурно-логічній схемі: дана дисципліна вивчається у 11 семестрі; бюджет начального часу становить 120 годин, в т.ч. 40 годин аудиторних та 80 годин самостійного вивчення. При визначенні структури дисципліни враховано тенденцію наближення навчального процесу до практики і підготовки висококваліфікованих фахівців-психологів.

2. Мета та завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з актуальними питаннями психології залежної поведінки, зокрема інтернет-залежності, основними напрямками соціально-психологічної профілактики, методами діагностики та корекції залежної поведінки.

Завдання викладання дисципліни:

- розкрити основні теоретичні моделі, закономірності, чинники та механізми розвитку інтернет-залежності;
- проаналізувати основні види залежної поведінки та їх ступінь поширення в Україні і світі;
- сформулювати адекватне ставлення до осіб, яким властиві різні форми інтернет-залежності;
- розкрити специфіку проблем окремих груп осіб, яким властиві прояви інтернет-залежності;
- розширити світоглядний і професійний горизонт студентів в результаті ознайомлення з розвитком такої науково-прикладної галузі психології як психологія залежності;
- визначити можливості профілактики інтернет-залежності на ранніх етапах формування;
- ознайомити з особливостями надання психологічної допомоги особам при різних формах інтернет-залежності;
- сприяти формуванню у студентів навичок свідомого самоконтролю та саморегуляції власних психічних станів і поведінки.

Згідно освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти у студентів в процесі вивчення дисципліни мають бути сформовані наступні компетентності:

загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахові:

- здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики;
- здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності;
- здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік;
- здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології;
- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності;
- здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію;
- здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів;
- узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки;
- робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій;
- розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість;
- розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість;
- оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації;
- вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

4. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		6-й	6-й
		Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання	Освітньо-професійна програма «Психологія»	11-й	11-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,3 самостійної роботи студента – 4,7	Освітній ступінь: магістр	20 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
		Лабораторні	
		10 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		80 год.	102 год.
		Індивідуальні завдання:	
		- год.	
		Вид контролю:	
залік	залік		

5. Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Психологія інтернет-залежності» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: загальна психологія, патопсихологія, психофізіологія, психологічне консультування, психокорекція.

6. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з деканатом, викладачами і методистами кафедри з приводу проведення навчальних занять і консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікацій з деканатом, кафедрою, викладачами з метою виконання завдань самостійної роботи.

7. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Інституті педагогіки і психології Рівненського державного гуманітарного університету здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь студентів, Положення про практики студентів, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти, Положення про державну атестацію студентів.

8. Навчально-методична карта дисципліни

Теми заняття, кількість годин	Форма діяльності	Методи навчання і оцінюванн я	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання самостійної роботи, години	Оцінювання самостійної роботи	Термін виконання самостійної роботи
Змістовний модуль 1. Інтернет-залежність як вид адиктивної реалізації							
Тема: Характеристика феномену психологічної залежності. (2 год.)	Лекція	МН1	Матеріали лекції	1; 4; 5; 22	1. Залежна поведінка як соціальне та психологічне явище. 2. Особливості узалежнень дітей та підлітків. 3. Критерії розрізнення залежної та незалежної поведінки. 4. Мотиви залежної поведінки. (12 год.)	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після проведення аудиторного заняття
Тема: Особливості феномену психологічної залежності (2 год.)	Практичне	МН2, МО2, МО7	Методичні вказівки				
Тема: Інтернет-залежність як вид нехімічних адикцій. (2 год.)	Лекція	МН1	Матеріали лекції	5; 8; 19	1. Характеристика нехімічних адикцій. 2. Мотиви використання інтернету дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. 3. Механізми розвитку інтернет-залежності в дітей та дорослих. 4. Специфіка появи та розвитку інтернет-залежності в осіб пенсійного віку. (12 год.)	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після проведення аудиторного заняття
Тема: Місце інтернет-залежності в системі інших адикцій (2 год.)	Практичне	МН2, МО2, МО7	Методичні вказівки				

<p>Тема: Види інтернет-залежності (4 год.)</p> <p>Тема: Класифікація інтернет-залежності (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МО2, МО9</p>	<p>Матеріали лекції</p> <p>Методичні вказівки</p>	<p>3; 8; 22</p>	<p>1. Мотиви вибору провідного виду діяльності в інтернеті.</p> <p>2. Найпоширеніші види інтернет-залежності дітей та підлітків.</p> <p>3. Поширені види інтернет-залежності осіб зрілого віку.</p> <p>4. Труднощі дослідження кіберсексуальної залежності.</p> <p>5. Особливості залежності від покупок в інтернеті з урахуванням гендерного фактору. (12 год.)</p>	<p>В балах</p>	<p>Не пізніше, ніж за 7 днів після проведення аудиторного заняття</p>
<p>Тема: Діагностичні критерії інтернет-залежності. (4 год.)</p> <p>Тема: Ознаки інтернет-залежності (2 год.)</p> <p>Тема: Методи діагностики інтернет-залежності (2 год.)</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне</p> <p>Лабораторна робота</p>	<p>МН1</p> <p>МН2, МН4, МО2</p> <p>МН2, МО9</p>	<p>Матеріали лекції</p> <p>Методичні вказівки</p> <p>Методичні вказівки</p>	<p>2; 5; 7</p>	<p>1. Характеристика підходів до виявлення інтернет-залежності.</p> <p>2. Уявлення про інтернет-залежність як психічний розлад.</p> <p>3. Уявлення про інтернет-залежність як порушення соціальних зв'язків.</p> <p>4. Розгляд інтернет-залежності як кіберадикції. (12 год.)</p>		
<p>Змістовий модульний контроль</p>	<p>Презентація</p>	<p>Тестування</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>Тестування</p>	<p>В балах</p>	<p>Не пізніше, ніж за 7 днів</p>

	результатів навчання						після вивчення змістового модулю
Змістовний модуль 2. Подолання інтернет-залежності							
Тема: Характеристика детермінант інтернет-залежності (2 год.)	Лекція	МН1	Матеріали лекції	3; 8; 19	1.Властивості віртуальної реальності (анонімність, безпечність, відкритість, доступність, необмеженість) як чинник виникнення інтернет-залежності. 2.Характеристика психофізіологічних детермінант виникнення інтернет-залежності. 3. Аналіз соціально-психологічних чинників, що лежать в основі виникнення залежності. 4.Індивідуально-особистісні детермінанти інтернет-залежності. (12 год.)	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після проведення аудиторного заняття
Тема: Аналіз чинників, що зумовлюють виникнення інтернет-залежності (2 год.)	Практичне	МН2, МН4, МО2	Методичні вказівки				
Тема: Визначення детермінант інтернет-залежності (2 год.)	Лабораторна робота	МН2, МО9	Методичні вказівки				
Тема: Профілактика інтернет-залежності (2 год.)	Лекція	МН1	Матеріали лекції	4; 8; 11	1. Особливості первинної, вторинної та третинної профілактики інтернет-залежності. 2. Роль сім'ї та школи при проведенні	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після проведення аудиторного заняття
Тема: Засоби профілактики інтернет-залежності	Лабораторне заняття	МН2, МО9	Методичні вказівки				

(2 год.)					профілактичної роботи щодо виникнення інтернет-залежності в дітей. 3. Сімейна психопрофілактика залежних станів. 4. Профілактика реабілітаційним середовищем. 5. Соціальний аспект терапії зайнятості. 6. Духовно-орієнтовані технології. (10 год.)		
Тема: Корекція інтернет-залежності (4 год.) Тема: Засоби корекції інтернет-залежності. Консультування інтернет-залежної особистості (4 год.)	Лекція Лабораторне заняття	МН1, МН3 МН2, МО9	Матеріали лекції Методичні вказівки	1; 10; 14	1. Використання ресурсного підходу при роботі з інтернет-адиктами. 2. Роль психотерапії при подоланні інтернет-залежності. 3. Особливості корекційної роботи з особами, яким властиві пограничні і виражені ознаки інтернет-залежності. (10 год.)	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після проведення аудиторного заняття
Змістовий модульний контроль	Презентація результатів навчання	Тестування	-	-	Тестування	В балах	Не пізніше, ніж за 7днів після вивчення змістового модулю

Модульний контроль	Презентація результатів вивчення дисципліни	тестування	-	-	Виконання ІНДЗ	В балах	
--------------------	--	------------	---	---	----------------	---------	--

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 –самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МО1 –екзамени;

МО2 –усне або письмове опитування

МО3 - колоквіум,

МО4 –тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 –студентські презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 –залік.

9. Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу (реферат, есе, курсову тощо) повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагиату в індивідуальній роботі здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати ще раз індивідуальні завдання, які передбаченні у силабусі.

10. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: залік.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни.

Рівень знань оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь студентів РДГУ:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи			

			для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за курсову роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Здобувачам вищої освіти надається право підвищувати свій рейтинг лише шляхом складання іспитів за графіком екзаменаційної сесії.

Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Психологія інтернет-залежності»

Поточне тестування та самостійна робота								Модульний контроль	Сума
Модуль № 1			Модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Адиктивна поведінка як соціальне відхилення і як відхилення від психологічної норми.
2. Визначення поняття залежність. Співвідношення понять залежність та адикція.
3. Психологічні теорії виникнення залежностей (психодинамічні, біхевіоральні, соціокультурні).
4. Соціально-психологічні ознаки залежної поведінки.
5. Нехімічні форми залежної поведінки. Класифікація, соціально прийнятні та неприйнятні форми залежностей.
6. Критерії діагностики нехімічних залежностей.
7. Проблема інтернет-залежності.
8. Психологічні особливості осіб, схильних до інтернет-залежності.
9. Специфіка інтернет-середовища.
10. Типові ознаки інтернет-залежності.
11. Стадії розвитку залежності.
12. Залежність від комп'ютерних ігор.
13. Залежність від соціальних мереж.
14. Залежність від азартних онлайн-ігор та шопінгу в інтернет-магазинах.
15. Кіберсексуальна залежність.
16. Залежність від веб-серфінгу.
17. Критерії інтернет-залежності за А. Голдбергом.
18. Критерії інтернет-залежності за К. Янг.
19. Критерії інтернет-залежності за Орзак.
20. Фактори, що детермінують залежну поведінку: біологічні, соціальні, сімейні, особистісні.
21. Типи сімейного виховання, що підвищують ризик формування залежної поведінки.
22. Механізм формування залежності.
23. Умови запуску залежної поведінки.
24. Соціальні і особистісні наслідки адиктивної поведінки.
25. Основні напрямки і форми профілактики залежної поведінки.

26. Первинна, вторинна і третинна профілактика.
27. Основні форми профілактичної роботи.
28. Соціально-психологічна корекція залежної поведінки.
29. Зміст соціальної і психологічної профілактики виникнення адикції серед груп ризику.
30. Соціальні і психологічні проблеми залежних.
31. Соціальна і психологічна реабілітація адиктів.
32. Особливості надання психологічної допомоги особам, які мають інтернет-залежність.
33. Принципи психологічної допомоги при нехімічних формах залежності.
34. Групи самопомоги.
35. Педагогічні, психологічні, психолого-педагогічні впливи, спрямовані на гармонізацію індивідуально-психологічних характеристик особистості та її взаємодії з оточенням.
36. Відновлення деформованої структури особистості.
37. Подолання вольових дефектів, страхів, нав'язливих думок та дій.
38. Нормалізація емоційної сфери.
39. Зміна життєвої програми особистості.
40. Нормалізація емоційного реагування на складні життєві ситуації.
41. Розвиток здатності до психічної саморегуляції.
42. Оптимізація ціннісно-сислової та комунікативної сфери особистості.

12. Рекомендована література

Основна

1. Агулова О. О. Психологічні особливості адиктивної особистості. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2017. Вип. 46 (2). С. 14-21.
2. Аймедов К. В. Особливості особистості підлітків, які страждають на комп'ютерну залежність. *Наука і освіта : науково-практичний журнал південно-наукового центру НАПН України*. 2018. №6. С. 9-13.
3. Акимов С. К. Психологічні особливості поведінки користувача в мережі Інтернет як детермінанти кіберзалежності. *Вісник Київського міжнародного університету. Психологічні науки*. 2019. Вип. 9. С. 12–19.
4. Архипова С. П., Скорик Я. М. Соціальні мережі та їх вплив на соціалізацію студентської молоді. *Вісник Черкаського ун-ту. Пед. науки*. 2018. Вип. 183, ч. 4. С. 16-19.
5. Асланян Т. С., Олендаренко С. В. Его-стани особистості Інтернет-залежних підлітків. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 19. С. 3-11.
6. Бартків О., Махновець В. Вивчення схильності студентів до Інтернет-адикції. *Молодь і ринок*. 2017. № 2 (121). С. 141-146.

Допоміжна

7. Білоущенко В. В., Чарнецька Р. Т. Психологічні особливості інтернет-залежності в підлітковому віці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 33-36.
8. Бірюкова М. Адиктивна поведінка учнів : форми та профілактика. *Соціальний педагог. Шкільний світ*. 2012. № 7. С. 4-28.

9. Боголюбська А. Залежності та шляхи їх подолання. *Психолог. Шкільний світ*. 2017. № 41. С. 25–28.
10. Бондаровська В. Інтернет-залежність і комп'ютерна безпека. *Психолог. Шкільний світ*. 2015. № 25. С. 21–25.
11. Вінтюк Ю. Психологічні закономірності виникнення uzалежнень у шкільному віці та способи протидії їм. *Здоровий спосіб життя*. 2014. № 34. – С. 13–20.
12. Гаврищак Л. І., Мащак С. О. Інтернет-залежність як чинник девіантної поведінки. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр.* 2011. 13, ч. 5. С. 56-63.
13. Горяна Л. Г. Духовно-ціннісні аспекти профілактики адиктивної поведінки як здоров'язбережувальна технологія. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка*. 2013. Вип. 23. С. 29-36.
14. Гуменюк Л. Й. Інтернет-адикція молоді у соціальному вимірі. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2013. Т. 18, вип. 2(1). С. 217-225.
15. Данилевська О. Лінгвокреативність підлітків у інтернет-комунікації. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2016. № 11/12. С. 132–140.
16. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації : плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 179-184.
17. Девтеров І. Етичні проблеми кіберпростору. *Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис*. 2011. № 2. С. 27-32.
18. Дідик Л. А. Інтернет-залежність як негативний соціальний наслідок стрімкого розвитку Інтернет-комунікацій. *Гілея : науковий вісник*. 2013. №78. С. 417-419.
19. Дическул В. М., Тюкалов М. В. Вплив інтернету в якості ЗМІ на розвиток особистості учня. *Обдарована дитина*. 2015. № 1. С. 21–24.

13. Інформаційні ресурси

20. Боярова К. В. Кібер-адикція як наслідок патологічного використання інтернету. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vkhnpu_psyhol/2009_30/8.html
21. Бугайова Н. М. Віртуальні романтичні стосунки в інтернеті, кіберсексуальна залежність. URL: <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2008/3.htm>
22. Гришко В. В. Інтернет-залежність студентів. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%82>
23. Воропай А. Соціально-психологічні чинники Інтернет залежності. URL: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2012/Psihologia/12_98727.doc.htm